

Motion till riksdagen 2005/06:Ju48

av **Beatrice Ask m.fl. (m)**
med anledning av prop. 2005/06:177

Åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en ökad parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel.

2 Brottsbekämpning på rättsstatens grund

2.1 Inledning

Grov brottslighet är ett hot mot såväl Sverige som land som mot enskilda medborgare. De grövsta brotten, som är fokus för den nu föreslagna lagstiftningen, består av dels terrorism, dels organiserad grov brottslighet av systemhotande karaktär. Det är inte den typ av brottslighet som främst hotar att drabba människor i deras vardag, men som om och när den gör det orsakar stor personell och materiell skada.

I Sverige har vi sett värdetransporter rånas gång efter annan. Vi har läst om mord och människorov begångna av organisationer som definieras av kriminalitet. Bomber har hittats på allmänna transportmedel, eller detonerat i närheten av offentliga byggnader eller privatpersoners (journalister eller företrädare för rättsvårdande myndigheter) bilar och hem – en signal att det finns grupperingar som inte drar sig för att döda och skada för att nå sina odemokratiska syften.

Länder vi alltid tänkt på som trygga resmål har drabbats hårt av terroristattacker: från det lugna Bali och svenskarnas favoritresmål Thailand till London och Madrid. Terrorismen kryper närmare oss och genom dessa fruktansvärda händelser påminns vi om att vår säkerhet inte är garanterad.

Vi har ett ansvar att bekämpa dessa typer av brottslighet: Dels för att skydda våra egna medborgare, dels för att ta vårt ansvar i det internationella samarbetet mot terrorism och grov organiserad brottslighet. Sverige får inte tillåtas bli en fristad för tungt kriminella och fundamentalistiska grupper och individer.

Fel! Okänt namn på

Ytterst handlar kampen mot denna brottslighet om att värna värden som öppenhet, demokrati och alla människors grundläggande fri- och rättigheter. Det ställer stora krav på lagstiftningen. Vi måste skapa ett rättsväsende som står starkt mot brottsligheten, men som vilar på rättsstatens grund.

Det kommer alltid att finnas en konflikt mellan å ena sidan behovet av ett effektivt rättsväsende och å andra sidan respekten för kraven på integritet, såväl människors personliga integritet som integritet ur ett allmänt perspektiv. Denna konflikt måste alltid beaktas och vägas in i vårt lagstiftningsarbete.

Förslaget om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott innebär utvidgad rätt att använda sig av hemliga tvångsmedel. Tvångsmedlen skall kunna användas om det med hänsyn till omständigheterna finns anledning att anta att en person kommer att utöva allvarlig brottslig verksamhet: exempel är högmåls- och terroristbrott, samt mord och människorov då dessa utförs i systemhotande syfte. Bakgrunden är behovet av att kunna förebygga och/eller hindra synnerligen allvarlig brottslighet. Användande av hemliga tvångsmedel på ett tidigt stadium synes nödvändigt. Avancerad brottslighet bedrivs ofta med högt riskmedvetande och moderna metoder. Det är viktigt att polisen kan möta den utvecklingen. Tidig upptäckt kan rädda liv och bidra till att nysta upp nätverk som annars skulle kunna hota många människor i Sverige och andra EU-länder.

Regeringens proposition om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott skall ses mot denna bakgrund. Förslaget innebär att såväl Säkerhetspolisen som den öppna polisen ges möjlighet att använda vissa tvångsmedel för att förhindra och förebygga särskilt allvarliga brott. Propositionen har stramat upp reglerna för användande i förhållande till den utredning som ligger till grund för frågan. Vi anser att det är viktigt att det inte längre går att hysa misstanke mot en grupp, utan att grunden för användandet av tvångsmedlen måste vara misstanke mot en eller flera enskilda personer.

Krav på nya tvångsmedel måste alltid kombineras med krav på laglig grund och respekt för den personliga integriteten. De grundläggande fri- och rättigheterna skall respekteras. Det skall dock noteras att det i regeringsformens andra kapitel anges att fri- och rättigheter får begränsas i lag, bland annat med hänsyn till rikets säkerhet, allmän ordning samt för att förebygga och beivra brott. Att tvångsmedel inte verkar generellt utan mot dem som misstänks för planering eller genomförande av allvarliga brott är centralt. Förslagen vad avser rättssäkerhetsgarantier är i princip desamma som i propositionen om hemlig rumsavlyssning. Vi är mot bakgrund av de justeringar som gjorts och de rättssäkerhetsgarantier som förslaget innefattar beredda att stödja regeringens förslag.

Vi anser dock att den föreslagna möjligheten för polisen att använda hemliga tvångsmedel för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ställer krav på uppföljning och kontroll av hur lagrummen används.

2.2 Ökad parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel

Regeringen aviserar en stärkt parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel. Härvid hänvisar man till den utredning som nyligen presenterats: Ds 2005:53 Hemliga tvångsmedel m.m. under en stärkt parlamentarisk kontroll.

Förslaget innebär att en ny nämnd, Tvångsmedelsnämnden, inrättas under regeringen. Nämnden skall ha ett parlamentariskt inslag. Nämnden skall utöva tillsyn över författningsreglerad användning av hemliga tvångsmedel, postkontroll samt överskottsinformation. Granskningen skall ske i syfte att säkerställa att dessa metoder samt överskottsinformation används i enlighet med lag. Nämnden skall avslutningsvis verka för att brister i lagstiftningen avhjälps. Informationen till nämnden skall företrädesvis ske muntligen. Förslaget innebär att dagens system med skrivelse till riksdagen upphör.

Utredningens slutsatser har rönt allvarlig kritik, bland annat att förslaget innebär en minskad, snarare än en stärkt, parlamentarisk kontroll. Detta på grund av att riksdagen genom förslaget kommer att få insyn endast genom de valda ledamöterna, i stället för öppet i kammaren, som i dag. Man menar även att det är konstitutionellt tveksamt att en myndighet under regeringen skall kunna kontrollera vad regeringen har ansvar för.¹

Det förefaller som om förslaget inte är ägnat att åstadkomma det som åsyftas – en i realiteten stärkt parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel. Vi vänder oss därför emot att utredarens förslag läggs till grund för ett nytt system för parlamentarisk kontroll av hemliga tvångsmedel.

Det krävs en förbättrad parlamentarisk kontroll för att säkerställa att statens användande av hemliga tvångsmedel mot enskilda används på ett rättssäkert sätt. Vi anser att frågan om en särskild nämnd under riksdagen skall utredas. En sådan skulle dels kunna ha ansvar för den generella uppföljningen och analysen av hur hemliga tvångsmedel används, dels kunna ges befogenhet att närmare studera enskilda ärenden. Nämnden bör årligen avge en rapport till riksdagen. Exakta former och avgränsningar för arbetet måste beredas närmare, och vi anser att liknande institutioner i andra länder, exempelvis Storbritannien, skall studeras i detta sammanhang.

2.3 Behovet av ytterligare åtgärder för att stärka rättsväsendet

Den socialdemokratiska regeringen har gjort ett stort nummer av att förevarande proposition presenteras. Vi anser att införandet av möjligheter till utökad användning av hemliga tvångsmedel är en viktig men inte avgörande insats för att bekämpa terroristbrott och grov organiserad brottslighet.

¹ Advokaten, nr 1 2006.

Fel! Okänt namn på

För att komma åt brottsligheten krävs det ett i vid mening starkare rättsväsende. De rättsvårdande myndigheterna har i dag stora ekonomiska problem och driver sin verksamhet under kraftiga sparbeting. Regeringen berömmar sig av att ha gjort ”satsningar” på rättsväsendet under senare år, men i praktiken har de inte lett till några konkreta resultat.

Vi moderater avsätter fem miljarder kronor mer än regeringen till rättsväsendet över en treårsperiod. Vi bedömer inte att det är tillräckligt – men det är en början. Vi kombinerar våra satsningar med kraftfulla organisatoriska krav på de rättsvårdande myndigheterna, framför allt vad avser ledarskap och utbildning. Myndigheterna måste också kunna organisera sig på ett sätt som maximerar nyttan av skattebetalarnas pengar.

En viktig åtgärd för att bekämpa den grova brottsligheten är att skärpa påföljderna. Vi föreslår en reform som generellt skulle höja straffen i Sverige, utan att enskilda straffskalor behöver ändras: Straffmätningen skall utgå från mitten på straffskalan. Vi vill också skärpa möjligheterna att utvisa utländska medborgare som begår grova brott i Sverige. Dessa reformer skulle skicka en stark signal att det svenska rättsväsendet inte tolererar brott.

Stockholm den 12 april 2006

Beatrice Ask (m)

Jeppé Johnsson (m)

Hillevi Engström (m)

Anita Sidén (m)

Cecilia Magnusson (m)

Bengt-Anders Johansson (m)

Bertil Kjellberg (m)